

door Simon de Waard

Met foto's van de schrijver

Verscheidene malen heb ik in de loop van het seizoen het voorrecht gehad dergelijke aardige tafereeltjes van de schuilhut uit te aanschouwen, maar vooral de bontbekfamilie treedt in mijn herinneringen op de voorgrond door de opoffering, die een der vogels zich getrooste om zijn jong te beschermen. Het was die dag nogal buig, maar af en toe kwam de zon even door en die gunstige ogenblikken nam ik gauw waar om enkele opnamen te maken van de bontbekplevier, die enkele meters voor de schuilhut rustig zat te broeden. Het nest bevatte drie eieren en een klein onsje, dat hoogstens enkele uren oud was. Nu en dan kroop het jong onder de oude vogel vandaan om de omtrek te gaan verkennen. 't Kleine ding stond nog erg onvast op de pootjes; met horten en stoten bewoog het zich voorwaarts, waarbij het soms struikelde en eenmaal zelfs finaal over de kop duikelde! De oude zat het maar aan te zien en gaf alleen bij tijd en wijle door korte, zachte fluitgeluidjes uiting aan zijn opwinding.

Na enige tijd ging de zon voor de zoveelste maal weer eens schuil en vrij plotseling werd het erg donker. Door een van de kijkgaatjes in de richting van de zee turend, zag ik, dat een geweldige bui in aantocht was. Toen de eerste druppels vielen, was het jong al onder de oude vogel gekropen. Spoedig zette de bui door; het was ontzettend! De vogel op het nest maakte zich zo plat mogelijk en kneep af en toe de ogen dicht, maar voor de rest verroerde hij zich nauwelijks en liet zo de zondvloed over zich heengaan. In een ommezien was de vogel drijfnat en besmeurd door het opspattende zand. Nóg was het ergste niet voorbij, want plots vielen met kletterend geraas geweldige hagelstenen en het was treffend te zien hoe dapper de kleine vogel ook deze beproeving doorstond!

Door de snelheid, waarmee de bui gekomen was, had ik geen tijd meer gehad om mijn toestel op te bergen. De schuilhut was niet waterdicht en zo gauw het eerste water erdoor kwam, nam ik het kleine zeiltje, waarop ik geknield gezeten had, om het over mijn toestel te leggen. Een waterstraaltje, dat steeds in omvang toenam, zocht zich een weg tussen mijn haren om dan tussen nek en boord naar lagere regio's te verdwijnen. De grond raakte ook doorweekt, zodat ik genoodzaakt was in gehurkte houding de loop der dingen af te wachten. Ik maakte nog even een opname van de vogel tijdens de hagelbui, maar de lichtintensiteit was in die ogenblikken zo gering, dat zelfs met gebruikmaking van de gehele lensopening dit gedeelte, zoals later bleek, door onderbelichting toch nog te donker was, om voor vertoning in het openbaar gebruikt te kunnen worden.

Zo gauw de bui voorbij was, stond de vogel op, schudde zich uit en vloog daarna sluitend weg in de richting van een in de nabijheid liggende plas.

De andere bontbek, die zich reeds eerder in de buurt vertoond had, kwam nu snel naar het nest om op zijn beurt de eieren en het jong te beschutten. Nog geen kwartier later was de andere vogel al terug om deze taak weer over te nemen. Zijn veren waren nog vochtig, maar schoon en glansden in het vertikkende schijnsel van het inmiddels weer doorgelopen zonnetje. Het jong scharrelde weer lustig in de omgeving rond; soms kroop het even tussen de borstveren, een andere maal verdween het onder een vleugel van de oude vogel, die zich heel geduldig schikte naar de wensen van het kleine ding en tijdens het koesterend bewegen voortdurend met „binnensmonds" geluidjes uiting gaf aan een, naar het mij voorkwam, intense tevredenheid.

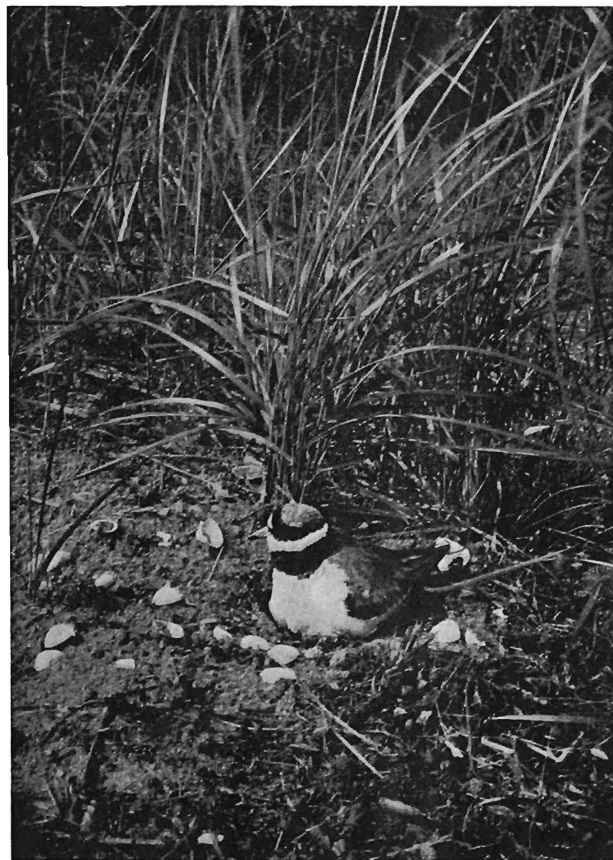
Toen de tijd van vertrekken daar was, zag ik bij het

weggaan, dat een van de eieren een krans van barstjes vertoonde. Het speelt me geweldig, dat ik het uitkomen niet mee kon beleven. Vier dagen later, onderweg naar een der schelpvlakten aan de zuidkant, kwam ik weer in de buurt, maar toen bleken alle eieren, zoals te verwachten was, reeds uitgekomen te zijn. Het nest was verlaten, maar dicht in de buurt vlogen twee bontbekken alarmerend rond. Ongetwijfeld zaten de jongen daar ergens tussen de begroeiing verscholen, maar hoe verleidelijk het ook was om ernaar te zoeken, ik deed het niet, want ik had mijn tijd hard nodig: die dag stonden de dwergsterns op het „programma“.

Naar schatting broeden er op De Beer een driehonderd paartjes van dit kleine, kwieke sterntje. Ze hebben een uitgesproken voorkeur voor die plaatsen

op het brede strand, waar de bodem bedekt is met een dikke laag van zeeschelpen. Bij de rondgang met bezoekers houden de bewakers altijd de buitenkant van deze hel blikerende vlakten. En dat is wel nodig ook, want ondanks oplettendheid en voorzichtigheid bij het betreden van deze schelpvlakten zijn ongelukjes niet altijd te voorkomen. Zowel de eieren als de donsjongen van de dwergsterns gaan door hun kleur en tekening zo volkomen in de directe omgeving op, dat het gevaar van vertrapping bijzonder groot is.

Bij mijn zoeken aan de rand van de vlakte naar een nest met kleine jongen stond ik plots voor een nest met drie eieren. Pal naast het nest was de indruk van een schoen zichtbaar, een nog verse indruk. Enigszins verstoord keek ik rond of de onvoorzichtige

De hontbekplevier, een
half uur na de hui

nog in de buurt was, maar zover het oog reikte, was buiten de vogels en mezelf geen levend wezen op de wijde vlakte te zien. En toen ik dan nog eens nauwkeurig naar de voetstappen keek, kwam ik tot de blamerende ontdekking, dat het mijn eigen sporen waren! Bij het verder zoeken keek ik nu telkens, voor ik een stap deed, vlak voor mijn voeten en zo slaagde ik er dan na een poosje in zonder ongelukken te maken behalve een paar nestkuiltjes met eieren tenslotte ook een nestje met twee kleine jongen te vinden. Ze lagen doodstil. Boven me vlogen verscheidene dwergsterntjes, die onophoudelijk hun scherpe alarmkreetjes uitstootten. Vrij gauw nadat ik de schuilhut neergezeld had en erin gekropen was, kwamen de vogels tot rust en zag ik ze, de een na de ander, rondom op de schelpen neerstrijken. De kleine jongen in het nest kwamen weer tot leven en toen na een poosje een sterntje vlakbij neerstreek, scharrelde ze hun kuiltje uit, de oude vogel, die met snelle dribbelpasjes aankwam, tegemoet. Met ahangende vleugels, druk roepend, lokte de oude vogel ze weer mee naar het nestkuiltje, ging zitten en gaf de jongen, die een voor een over de rand duikelden, gelegenheid onder de wijduitstaande borstveren te kruipen. Spoedig kwamen ze echter weer tevoorschijn; twee kopjes staken op een grappige manier uit de smetteloos witte borstveren en zo wachtten ze op de komst van de andere vogel, die, naar ik veronderstelde, op de visvangst was.

Na enige tijd verscheen een dwergsterntje, dat roepend boven de kleine familie rond bleef vliegen, om tenslotte dicht bij het nest neer te strijken. Het drielat was intussen in hevige beroering geraakt. Reeds bij de nadering van de partner had de vogel op het nest zich opgericht en had ijverig de kreten van de rondvlieger beantwoord; de jongen waren uit het nestkuiltje gekropen en gingen nu, zich vrij onbeholpen en met rukjes voortbewegend, in de richting van de zojuist neergestreden vogel, stellig in de verwachting gevoerd te worden. De vogel had echter niets meegebracht; het zien van de bedelende jongen deed hem zeker zijn taak te binnen schieten, want hij vertrok spoedig en keerde na een tijdje terug met een klein visje in de snavel, dat hij onmiddellijk na het neerstrijken een der jongen in het nest aanbod, die het direct aanpakte en inslikte. Het was zo verrassend snel gebeurd, dat ik er niets van had vastgelegd en ook de volgende malen verliep zo weinig tijd tussen het ogenblik, dat de vogel bij het nest jaalde en het grappige moment, waarop een der jongen het aangeboden visje liet verdwijnen, dat ik — naar later bleek terecht — een geen voldoening gevende weergave van deze toneeltjes verwachtte. Tot de vogel een visje (een zeeblitje) meebracht, dat een stuk groter was dan de vorige. Zowel het overgeven als het inslikken van de buit vergde wat meer tijd en de opname van deze voerpartij is lang genoeg om alles goed te kunnen volgen. Aardig is vooral het moment, dat het jong arechtig even uitruist van het zware karwei om het visje naar binnen te werken; het staartje hangt nog duidelijk zichtbaar uit zijn snaveltje. Maar direct daarop is het met een paar,

Strandplevier (wijfje)

door druk beweeg van de vleugelstompjes ondersteunde, slikbewegingen verdwenen.

Dat jonge sterns vaak naar verhouding grote visjes te verwerken krijgen, zag ik meermalen.¹⁾ Eenmaal vond ik in een nest van een visdief een donsjong, dat plat uitgestrekt onbeweeglijk neerlag. In de veronderstelling, dat het dood was, nam ik het op en zag toen tot mijn verbazing, dat het achterend van een tamelijk dik visje uit zijn snaveltje hing. Heel voorzichtig trok ik het visje terug; er scheen geen eind aan te komen! En toen ik het eruit had, bleek het een heel stuk groter te zijn dan het kleine donsjong. Die kleine sterntjes hebben, zoals bekend, een snelle spijsvertering, zodat zonder mijn inmenging het visje waarschijnlijk toch wel naar binnen zou zijn gegaan. Ik vraag me daarom nóg af, of ik die kleine visdief er toen wel een genoeg meegedaan heb met hem van zijn versnapering te verlossen!

In de tijden, dat er bij de dwergsterms voor de schuilhut niets bijzonders waar te nemen viel, verkende ik op mijn gemak de hele omgeving. Er bleken in de buurt van de hut meer nesten met eieren en kleine jongen van dwergsterms aanwezig te zijn dan ik verwachtte; ik zag ook een paar al flink uit de kluiten gewassen jongen, die, behalve de spanne tijds, dat een van de ouden kwam voeren, aan hun lot overgelaten werden en daarvan gebruik maakten om kleine wandelgertjes over de schelpen te maken. Ik ontdekte ook verscheidene strandpleviers, die van en naar hun nest gingen. Merkwaardig vond ik, dat ze af en toe die verlamingsverschijnselen vertoonden, welke we te zien krijgen, als we in de buurt van hun nest of jongen komen. Ze kropen als fladderende motten over de schelpen, maar hoe ik ook keek, ik kon niets ontdekken, dat oorzaak kon zijn voor deze gedragingen, die, naar ik meende, alleen voortvloegen uit gevoelens van angst of verontrusting. De vogels bevonden zich soms op een afstand van ongeveer dertig meter van de schuilhut, zodat ik de aanwezigheid hiervan niet als

¹⁾ Vooral bij de grote sterns, die hun jongen voerden met spiering.

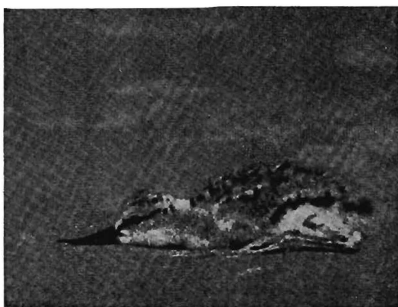
Kluut bij zijn nest op een schelpvlakte aan de zuidkant van de Beer

de oorzaak van hun gedrag wil zien. Ook waren er op die ogenblikken geen tekenen van onrust bij de andere vogels, de dwergsterms, zodat ik er geen verklaring voor kon vinden.

Bij het rondspieden had ik al direct een kluut opgemerkt, die een meter of acht van de schuilhut af zat te broeden. Op iets grotere afstand, juist aan de rand van de schelpvlakte, bevond zich een tweede vogel, die druk bezig was met de verzorging van zijn toilet. Zowel enkele meters naar links als naar rechts had de broedende kluut een paartje dwergsterms als buren.

Na een poosje werd ik weer attent gemaakt door groep van de kluten. De tweede vogel was in de nabijheid neergestreken en bewoog zich in de richting van het nest. Ik begreep, dat de aflossing zou komen en verplaatste voorzichtig de camera naar de zijde, waar de kluten huisden. Ik raakte al in opwindning bij de gedachte de twee zo uiterst sierlijke vogels samen bij het nest te kunnen opnemen, maar dat geluk was me niet beschoren, want zo gauw de aflosser dichterbij kwam, vloog het dwergstermtje, dat aan de rechterkant zijn nest had, op en viel in duikvlucht de naderende kluut aan, die angstig roepend, aan een grote verwarring ten prooi, nu eens naar links dan naar rechts trachtte te passeren, wat echter niet lukte, waarop de vogel op zijn schreden terugkeerde en met een boog naar zijn nest ging. De andere kluut was inmiddels reeds van het nest gelopen en was weggevoegen in de richting van de blinkende slikken in de verte langs de Brielse Maas. Op de film is goed te zien, dat de kluut bij het zich verwijderen uit de invloedzone van het dwergstermtje, voortdurend maaiende bewegingen met zijn snavel maakt, juist als bij het voedselzoeken, een handeling, die waarschijnlijk dienen moest om zijn onrustgevoelen af te reageren.

Bij de volgende aflossing kwam de aflosser niet in de buurt van het dwergstermtje, zodat van die zijde geen stoornis dreigde; helaas had de broedende vogel geen geduld genoeg om te wachten, tot de aflosser bij het nest was gekomen, maar ging hem tegemoet en ze passeerden elkaar rakelings enkele meters schuin achter het nest. Zo beleefde ik dan toch nog enkele

Jonge kluut „drukt” zich

opwindende momenten, toen beide vogels tegelijk in het beeldveld van de camera verschenen. Al met al heb ik die dag wel veel geluk gehad!

Ik heb het nog niet vermeld, maar het klutennest bevatte slechts twee eieren; waarschijnlijk was het een nalegsel. De honderden paren kluten, die wat verder naar het Oosten op een dicht met schelpen bedekte zandplaat langs de Brielse Maas (de z.g. Klutenbank) huisden, hadden bijna alle reeds tamelijk grote jongen. Toen ik een dag of veertien later weer aan de zuidkant was en behoedzaam de schelpenvlakte naderde, trof ik geen kluut op het nest. Wel vloog er een in de omgeving op, maar de vogel alarmeerde maar flauwtjes. In het nest lag nog maar één ei, dat tamelijk koud aanvoelde. Toen ik me teruggetrokken had in de uiterste duintjes om te kijken of de kluut nog terug zou keren, zag ik na een poosje niet een kluut, maar een scholekster naar het nest gaan. Met de kijker zag ik hem het ei uit het nest nemen en, na zich enige meters verwijderd te hebben, de inhoud op zijn gemak consumeren. De kluten gaven taal noch teken.

(Wordt vervolgd)

Plantengroei op de schorren, door Hans Warren

Wellicht zijn de schorren het minst bekend van de weinige natuurlijke Nederlandse landschappen. Onder „natuurlijk landschap” versta ik dan een landschap, waarin de mens op geen enkele wijze, direct of indirect, heeft ingegrepen, dus nog niet eens onze ontboste duinen en heidevelden. Het natuurlijke landschap is in ons land vrijwel overal verdwenen en slechts enkele brokstukken zijn behouden in natuurmonumenten of privé-bezittingen. Elders treft men één cultuurlandschap aan, dat ook heel vaak van

Met foto's van de schrijver.
grote schoonheid kan zijn (hoe droomt men in den vreemde van het vaderland?). Het klassieke beeld van onze prachtige molens, van weiden en vaarten, van heldere steden, van boerenhoeven in hun bossages, van akkers, begroeid met wuivend koren of dicht bezet met samengebonden schoven, komt voor de geest, dan wel „woeste grond”, die niettemin door toedoen van de mens beïnvloed is (ontwaterd, ontbost of wat dan ook) en „bossen”, die soms elk greintje natuurlijkheid hebben verloren, hoe verrukkelijk de beplantingen